

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 18143-07-23 קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום נ' אלמוני

תיק חיצוני: 360864005

בפני כבוד השופט עודד שחם
כבוד השופט אברהם רובין
כבוד השופט נמרוד פלקס

מערער קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום
על ידי י' דור, עו"ד, מפרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)

נגד

משיב פלוני
על ידי א' פרייברג, עו"ד

פסק דין

- 1
- 2 1. בפנינו ערעור על פסק דינה של ועדת ערעור לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום) תשי"ט-1959
- 3 (כב' השופט (בדימוס) י' צור, יו"ר; ד"ר ה' ירדני, גב' ע' גרוס, חברים; להלן בהתאמה – פסק
- 4 הדין, הוועדה והחוק) בע"נ 7125-09-20. פסק הדין ניתן ביום 9.5.23.
- 5 2. ברקע ההתדיינות עומדות העובדות הבאות. המשיב התגייס לשירות ביטחון ביום 4.10.89.
- 6 בתום שירות החובה, כמתכנת מחשבים, המשיך לשרת בשירות קבע עד ליום 1.10.95. ברקע,
- 7 סבל ממחלת אסטמה, החל מגיל 10 שנים לערך. בשנת 1994 אובחנה אצל המשיב מחלת כליות.
- 8 בשנת 1994 פנה המשיב בבקשה לקצין התגמולים להכיר בזכותו לתגמולים, בטענה כי קיים קשר
- 9 סיבתי בין שירותו הצבאי לבין מחלת הכליות. בקשתו נדחתה. בשנת 2016 הגיש המשיב חוות
- 10 דעת רפואית חדשה בעניין. על פי חוות דעת זו, הטריגר למחלת הכליות היה תנאי שירות קשים
- 11 שגרמו למשיב התקפי אסטמה קשים. גם הפעם, נדחתה בקשתו לתגמולים. ערעור של המשיב על
- 12 החלטה זו (ע"נ 40376-04-16) סולק על הסף (5.12.18), בקביעה כי בהעדר הכרה של קצין
- 13 התגמולים בקשר סיבתי בין טענה להחמרה במחלת האסטמה לבין תנאי השירות, לא ניתן לדון
- 14 בקשר הסיבתי שבין מחלת הכליות לבין ההחמרה הנטענת במצב האסטמה. בהחלטה נקבע, כי
- 15 יש לדון קודם כל בשאלה אם הייתה החמרה של מחלת האסטמה של המערער כתוצאה מתנאי
- 16 השירות הצבאי, ורק לאחר מכן לדון בשאלה האם החמרה זו גרמה להתלקחות המחלה הכלייתית.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 18143-07-23 קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום נ' אלמוני

תיק חיצוני: 360864005

1 3. בהמשך לכך, הוגשה לקצין התגמולים חוות דעת של פרופ' שמואל קרית (21.2.20). המומחה
2 המליץ להכיר בהחמרה קלה של האסטמה בשיעור של 20% על חשבון השירות הצבאי. המומחה
3 חיווה דעתו כי אין קשר בין האסטמה לבין מחלת הכליות. בהמשך לכך, החליט קצין התגמולים
4 (17.3.20) כי לא הוכח קשר סיבתי בין תנאי השירות הצבאי לבין מחלת האסטמה.

5 4. המשיב ערער על החלטה זו. בערעור טען כי חוות הדעת שהוגשה לקצין התגמולים התעלמה
6 לחלוטין מנושאים מהותיים שיש בהם כדי להשפיע על ההחמרה במחלתו. עוד טען, כי טעה קצין
7 התגמולים בכך שדחה את בקשתו, חרף קביעת המומחה בדבר החמרה בשיעור של 20% במחלת
8 האסטמה. הסעד שהתבקש היה לחייב את קצין התגמולים לפעול על פי ההחלטה הנ"ל מיום
9 5.12.18.

10 5. ביום 1.9.20 הוגשה לקצין התגמולים חוות דעת נוספת של פרופ' קרית. בחוות דעתו ציין
11 המומחה כי מתקבל על הדעת שהייתה החמרה קלה בפעילות מחלת האסטמה שאירעה בתחילה
12 לאחר שהחל בעבודתו (בצה"ל). צוין כי לא נראה שמצבו המשיך להחמיר. לכן, לא המליץ
13 המומחה לתת למשיב אחוזי נכות על החמרה או שינוי במצב הנשימתי. המומחה חיווה דעתו
14 שאין עדות בספרות לכך שמחלת האסטמה הובילה למחלת הכליות הקשה. בהמשך לכך קיבל
15 קצין התגמולים החלטה נוספת (29.10.20), בה קבע כי ההחמרה הקלה שחלה במחלת האסטמה
16 סמוך לגיוסו של המשיב חלפה בלי להותיר נכות הקשורה בתנאי השירות.

17 6. במסמך נוסף (30.3.21), בו התייחס לשינוי בחוות דעתו מיום 1.9.20, ציין פרופ' קרית כי ייתכן
18 שהייתה החמרה קלה בפעילות מחלת האסטמה שאירעה בתחילה לאחר שהמשיב החל עבודתו.
19 עם זאת, לא מדובר בהתדרדרות שהשאירה עקבות. לא היו שינוי או ירידה בתפקוד הנשימתי.
20 האסטמה המשיכה להיות קלה בלבד, ומגיבה היטב לטיפול. מסקנת המומחה הייתה כי מחלת
21 הריאה היא קלה, וכי גם אם הייתה החמרה קלה וחולפת, לא מומלצים אחוזי נכות, שכן האסטמה
22 לא הוסיפה או החמירה את הנכות. תנאי השטח הנטענים, כך נקבע, לא גרמו להתדרדרות
23 משמעותית.

24 7. במהלך ההליך, צירף המשיב חוות דעת מומחה (20.6.21), פרופ' א' פרוכטר, מומחה למחלות
25 ריאה ולרפואה פנימית). המומחה חיווה דעתו כי המשיב חווה החמרה משמעותית במחלת
26 האסטמה במהלך ועקב תנאי השירות הצבאי. בחוות דעת חיווה המומחה את דעתו, כי נכותו של

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 18143-07-23 קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום נ' אלמוני

תיק חיצוני: 360864005

- 1 המשיב מבחינה ריאתית היא 30%. המומחה העריך כי 2/3 מנכות זו, היינו 20%, היא על רקע
2 ההחמרה האמורה בגין תנאי השירות.
- 3 8. המערער הגיש חוות דעת מגיבה (10.8.21), בה חיווה פרופ' קויתי את דעתו כי אף שאינו שולל
4 החמרה קלה במצב האסטמה בזמן שירותו הצבאי של המשיב, ההתרשמות הכללית היא כי לא
5 נגרמו למשיב נזק או החמרה משמעותיים, לאורך זמן, במצב האסטמה שלו.
- 6 9. בהמשך לכל אלה ולהחלטת הוועדה (3.10.21), הגיש המשיב (21.10.21) ערעור מתוקן.
7 בערעור זה טען המשיב כי נחשף לגורמים הידועים כגורמים להחמרה במחלת האסטמה, וכי אלה
8 הביאו להחמרה במחלת האסטמה אשר אירעה במהלך שירותו. הסעד שהתבקש מן הוועדה הוא
9 להכיר במשיב כנכה צה"ל, ולקבוע את שיעור נכותו.
- 10 10. קצין התגמולים השיב לערעור (3.12.21). בתשובתו ציין, כי סמכותו של קצין התגמולים היא
11 לבדוק אם הלקות שבגינה מבוקשת הכרה קשורה בקשר סיבתי עובדתי ומשפטי לתנאי השירות
12 הצבאי. לפיכך, צוין כי הוועדה מוסמכת לדון רק בשאלת הקשר הסיבתי בין תנאי השירות
13 הנטענים לבין מחלת האסטמה או החמרתה. לגופו של עניין טען קצין התגמולים כי אין קשר
14 סיבתי כאמור, ואין החמרה במצב הריאות ובחומרת המחלה כתוצאה מן השירות הצבאי.
15 בתשובה לא נדרש קצין התגמולים לשיעור הנכות לו טען המשיב.
- 16 11. בפסק הדין קיבלה הוועדה את ערעור המשיב, וקבעה כי מחלת האסטמה ממנה סבל המשיב
17 בילדותו הוחמרה בזמן שירותו בשל תנאי השירות בהם עבד המשיב. הוועדה קיבלה את מסקנתו
18 של פרופ' פרוכטר כי נכותו של המשיב עומדת על 30%, ומהם יש לייחס 10% לעובדה שבילדותו
19 סבל מאסטמה, ו- 20% יש לייחס להחמרה במצבו של המשיב בשל תנאי שירותו.
- 20 12. מכאן הערעור שבפנינו. בערעור, תוקף קצין התגמולים אך את קביעתה של הוועדה לעניין
21 דרגת הנכות הכוללת בגין המחלה, ומבקש כי קביעה זו תבוטל, תוך שיישארו בעינם שאר
22 המרכיבים שנקבעו בפסק הדין. עתירת קצין התגמולים היא כי המשיב יופנה לוועדה רפואית לה
23 נתונה לטענתו הסמכות הייחודית לקבוע את דרגת הנכות הרפואית.
- 24 13. לאחר שנתנו דעתנו לטענות הצדדים, על רקע כלל החומר שבפנינו, החלטנו לקבל את
25 הערעור, מן הטעמים שיפורטו להלן. פסק דין זה ניתן על יסוד החומר הכתוב שבפנינו (ראו תקנה
26 138(א)(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט – 2018 (להלן – התקנות)).

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 18143-07-23 קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום נ' אלמוני

תיק חיצוני: 360864005

14. נקודת המוצא לדיון מצויה בסעיף 10(א) לחוק. סעיף זה קובע כי ועדה רפואית תקבע מזמן
לזמן את דרגת נכותו של נכה. על החלטה זו ניתן לערור לוועדה רפואית עליונה (סעיף 12 לחוק).
על החלטתה של האחרונה ניתן לערער לבית משפט מחוזי, בנקודה משפטית בלבד (סעיף 12א
לחוק).

15. במקביל, קובע החוק כי קצין התגמולים מוסמך להכריע בבקשה להכרה בתובע כנכה (סעיף
30(ב), 31(ב) ו- (ג) לחוק). החלטה זו ניתנת לערעור בפני ועדת ערעור (סעיף 33(א) לחוק).
החלטת הוועדה נתונה לערעור, בנקודה משפטית בלבד, לבית משפט זה (סעיף 34(א) לחוק).

16. בית המשפט העליון נדרש לחלוקת העבודה בין קצין התגמולים לבין הוועדה הרפואית בע"א
140/89 קצין התגמולים נ' גולומב פ"ד מח(3) 23 (1991). בפסק הדין (כב' הנשיא מ' שמגר)
נקבע, על יסוד ההוראות האמורות, כי "קצין התגמולים, אליו התובע גמול מגיש בקשה, הוא
המוסמך להכיר באדם כ'נכה'" (בעמוד 29). בתוך כך נקבע, כי "תנאי מוקדם לקביעתה של דרגת
נכות היא ההכרה בנכות, שעניינה דבר הקשר הסיבתי בין המחלה, החמרת המחלה או החבלה
לבין השירות הצבאי" (שם). מקום בו מדובר בהחמרה של מחלה, כבענייננו, הוא גם המוסמך
ל"קבוע את שיעור החמרת המחלה שיש לייחס לשירות הצבאי ואת משך התקופה בה יש לראות
את המחלה כמוחמרת על-ידי השירות" (שם). קצין התגמולים יכול, על פי סעיף 28א לחוק,
ל"בקש מוועדה רפואית חוות דעת בדבר הקשר הסיבתי בין השירות הצבאי לבין החבלה, המחלה
או החמרת המחלה, שגרמו, לפי הטענה, לנכות; אך זו נשארת לעולם החלטתו של קצין
התגמולים" (שם). לסיכום, תפקידו של קצין התגמולים הוא "לקבוע את כל העובדות המזכות את
התובע לתגמול" (שם).

17. בהשלמה לכך נעיר, כי סמכותה של ועדת הערעורים היא "לאשר את החלטת קצין התגמולים
או לשנותה" (סעיף 33(ג) לחוק). היינו, חלוקת העבודה שנקבעה בין קצין התגמולים לבין הוועדה
הרפואית, חלה גם על ועדת הערעורים. מכאן, כי אין לוועדה סמכות עודפת על זו של קצין
התגמולים.

18. לעומת זאת, תפקיד הוועדה הרפואית הוא לקבוע את שיעור הנכות (שם). "תפקידה של
הוועדה הרפואית אינו אלא לבדוק את התובע ולקבוע דרגתה של נכותו הנוכחית, כפי שהיא
משתקפת בבדיקתו הרפואית על-ידי הוועדה" (שם). ועוד: "הוועדה הרפואית מוסמכת לקבוע
אחוזי נכות שהוכרה על ידי קצין התגמולים ככזו שנגרמה על-ידי השירות הצבאי. הוועדה

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 18143-07-23 קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום נ' אלמוני

תיק חיצוני: 360864005

1 הרפואית מוסמכת גם מעת לעת להידרש לשינויים החלים במצבו של הנכה ולהתפתחות מחלתו
2 ולקבוע את אחוזי הנכות בהתאם (שם, בעמודים 29 – 30; ראו גם ע"א 459/89 קצין התגמולים
3 נ' חריטון, פ"ד מה(5) 374 (1991), בעמוד 385).

4 19. אין בפי המשיב התייחסות משכנעת לתמונה הברורה העולה לעניין זה הן מן החוק, הן
5 מפסיקתו של בית המשפט העליון. גם אם יש ממש בטענות המשיב לעניין קשיים כאלה או אחרים
6 בהתנהלות קצין התגמולים, אין בכך כדי לבסס קביעה של ועדת הערעור, החורגת מחלוקת
7 העבודה שנקבעה בדיון. יצוין, כי פסקי הדין אליהם מפנה המשיב בטיעונו (רע"א 7636/12 קצין
8 התגמולים נ' פלוני (28.3.2013); ת"א (ירושלים) 1376/99 קצין התגמולים נ' פלוני
9 (21.2.2000) אינם משנים חלוקת עבודה יסודית זו.

10 20. המשיב טוען כי במהלך ההוכחות בתיק זה הועלו על ידי ב"כ קצין התגמולים שאלות בנושא
11 דרגת הנכות (פרוטוקול, עמודים 81 – 86). גם המומחה של קצין התגמולים התייחס קצרות
12 לנושא (בעמודים 131, 132). ברם, מעיון בחומר עולה כי לא נערך דיון ממצה בסוגיה זו. עיקרו
13 של הדיון סב על השאלה אם חלה החמרה במצבו של המשיב מאז התגייס לצבא. כעולה מן
14 המתואר לעיל, זו גם השאלה העיקרית שנדונה בחוות הדעת, כפי שפורט לעיל. כך או כך, אין
15 בעובדות האמורות כדי להקנות לוועדת הערעור את הסמכות לקבוע קביעה ראשונית בנושא זה,
16 כפי שעשתה. לא למותר לציין, כי המשיב עצמו לא עתר בסיכומיו לקביעת שיעור הנכות, אף כי
17 עתירה כזו נזכרת בערעור המתוקן.

18 21. מן המתואר עולה, כי דרך המלך לקביעת שיעור הנכות היא בקביעה של ועדה רפואית.
19 בענייננו, אין בנמצא קביעה כאמור. יתר על כן, גם אין בנמצא קביעה של ועדה רפואית עליונה,
20 המשמשת כערכאת ערעור ראשונה בעניין. כנזכר לעיל, המשיב גם לא עתר בסיכומיו לקביעת
21 שיעור נכות, כי אם אך לקביעה כי מחלת האסטמה ממנה סבל הוחמרה בעת השירות. באופן
22 התואם זאת, הוא אף הגדיר בסיכומיו את השאלה השנויה במחלוקת כך: "האם מחלת האסטמה
23 ממנה סבל המערער עובר לגיוסו החמירה במהלך השירות וכתוצאה ממנו" (פסקה 124
24 לסיכומים). בנסיבות אלה, לא היה מקום כי הוועדה תקבע קביעה ראשונית בדבר שיעור הנכות
25 של המשיב, מה גם שקצין התגמולים טען במפורש כי הוועדה אינה מוסמכת לכך. עם זאת, הואיל
26 וקצין התגמולים הוא המוסמך לקבוע את שיעור ההחמרה שיש לייחס לשירות הצבאי, הייתה

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 18143-07-23 קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום נ' אלמוני

תיק חיצוני: 360864005

- 1 ועדת הערעור מוסמכת להידרש לעניין זה. את קביעתה של הוועדה לעניין שיעור הנכות יש להבין,
2 בהקשר זה, כקביעה לפיה היא מייחסת 2/3 מנכותו של המשיב להחמרה בגין שירותו הצבאי.
3 22. בכפוף להערה אחרונה זו, דין הערעור להתקבל. קביעת הוועדה לעניין שיעור הנכות מבוטלת
4 בזה. על המשיב לפנות לוועדה רפואית, על מנת שזו תקבע את שיעור נכותו, בהמשך לפסק דינה
5 של ועדת הערעור. נוכח מהותו של העניין, לא נעשה צו להוצאות.
6 ניתן היום, י"א תשרי תשפ"ד, 26 ספטמבר 2023, בהעדר הצדדים.
7 המזכירות תשלח לצדדים העתק מפסק הדין.
8
9

נמרוד פלקס, שופט

אברהם רובין, שופט

עוזד שחם, שופט
[אב"ד]

10
11